

Η ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΟΜΥΚΗΝΑΪΚΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΥΠΟ ΤΟΥ Β. ΗΡΟΖΝΥ

Εἰς τὸν 14^{ον} τόμον τοῦ περιοδικοῦ *Archivum Orientale Pragense* (Nr. 1-2 σ. 1-118, Ἰούλιος 1943) ἀφιερώνει ὁ γνωστὸς ἀνατολιστὴς λόγιος *Bedřich Hrozný* μακρὰν μελέτην περὶ τῆς ἀναγνώσεως τῆς προελληνικῆς γραφῆς (*Kretas und Vorgriechenlands Inschriften, Geschichte und Kultur*).

Ὁ *Hrozný*, γνωστὸς κυρίως ἐκ τῶν ἐπιτυχῶν μελετῶν του περὶ τοῦ Χετταϊκοῦ, ἀλλὰ καὶ ἄλλων συστημάτων γραφῆς, ἀνήκει εἰς τὴν μικρὰν ομάδα τῶν λογίων, οἱ ὅποιοι εἰδικῶς ἀσχολοῦνται μὲ τὰς προ-αλφαβητικὰς γραφάς. Αἱ γνώσεις αἱ ἀπαιτούμεναι πρὸς τοιαύτην ἀπασχόλησιν, ὡς καὶ αἱ σχετικαὶ μέθοδοι τελειοποιοῦνται διαρκῶς. Εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν ταῦτα δὲν ὑπῆρχον, διὰ τοῦτο αἱ πρῶται ἀναγνώσεις ἀγνώστων γραφῶν ὀφείλονται εἰς ἐρασιτέχνους. Ὁ *Θωμᾶς Young*, ὁ πρῶτος ποιήσας εὐστοχον βῆμα εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἱερογλυφικῶν τῆς Αἰγύπτου, ἦτο Ἄγγλος ἰατρός, ὁ δὲ *Grotefend*, ὅστις ὡσαύτως ἔκαμε τὰς πρώτας ὀρθὰς παρατηρήσεις εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς σφηνοειδοῦς γραφῆς, ἦτο ἀπλοῦς διδάσκαλος ἐν Γοττίγγη.

Προκειμένου περὶ τῆς Κρητομυκηναϊκῆς γραφῆς, ἡ ἀνάγνωσις ἐθεωρήθη εὐθύς ἐξ ἀρχῆς δυσκολωτάτη, διότι οὐδεμία δίγλωσσος ἐπιγραφή ἀνευρέθη. Οὐ μόνον ἡ γραφή, ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα εἶναι τελείως ἀγνωστος, χωρὶς καὶ νὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν εἰς ποίαν οἰκογένειαν ἀνήκει. Ὑπὸ τοιούτους ὄρους οὐδεμία σοβαρὰ ἀπόπειρα ἦτο δυνατή.

Παραπλεύρως τοῦ *Evans*, ὁ ὅποιος ἐκέκτητο δαιμονίαν εἰσδυτικὴν ἰκανότητα, ἠσχολήθη ἐμβριθῶς μὲ τὴν Κρητομυκηναϊκὴν γραφὴν καὶ ὁ Φινλανδὸς Ἰωάννης *Sundwall* εἰς σειρὰν μελετῶν του. Ἄμφότεροι περιορίσθησαν εἰς προκαταρκτικὰς ταξινομήσεις καὶ παρατηρήσεις περὶ τῶν συνδυασμῶν τῶν γραμμάτων καὶ εἰς ἐξωτερικὰς εἰκασίας ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον τῶν ἐπιγραφῶν ἐκείνων (κυρίως τῆς γραμμικῆς γραφῆς Β), εἰς τὰς ὁποίας διάφορα μέσα ἐπέτρεπον διείσδυσιν εἰς τὸ νόημα. Τοιαῦτα μέσα ἦσαν κυρίως τὸ ὑπὸ τοῦ *Evans* διαγνωσθὲν ἀριθμητικὸν σύστημα καὶ ὠρισμένα ἰдеоγραφικὰ σημεῖα τῶν πινακίδων. Λεξικὰς ἀναγνώσεις ὁ μὲν *Evans* δὲν ἀπε-

πειράθη διόλου, ὁ δὲ Sundwall μόνον μετὰ μεγάλης ἐπιφυλάξεως προέτεινεν εἰς μίαν ἢ δύο περιστάσεις¹.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀποπειραθέντων λεξικῆν ἀνάγνωσιν τῆς Κρητομυκ. γραφῆς οἱ πλεῖστοι ἴστανται ἔξω τοῦ πεδίου τῶν προβλημάτων τῆς προελληνικῆς ἀρχαιολογίας. Οὗτοι συνήθως ἐφαρμόζουν ἑξωτερικὰς γενικὰς ἀρχὰς (ἀκροφωνητικὸν σύστημα βάσει τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐφαρμογὴν σημιτικῶν γλωσσῶν κλπ.). Ἄλλοι εἰδικώτεροι λόγιοι ἀφωρμήθησαν ὡσαύτως ἀπὸ ἐνιαίας ἀρχῆς, εὐλογωτέρας τὴν φροῶν ταύτην, ἐν μέρει δὲ καὶ πιθανῶς ὀρθῆς, ἥτοι ἀπὸ τοῦ συλλαβικοῦ ἀλφαβήτου τῆς Ἑλληνικῆς Κύπρου. Ἄλλὰ καὶ ἡ μέθοδος αὕτη, τῆς ὁποίας τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν ἀναγνώσεις εἰς Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐκρίθη εὐθὺς ἔξ ἀρχῆς δικαίως ὡς ἄκρως ἐπισφαλῆς. Τὰ τρωτά της κατέδειξεν ἰδιαίτατα ὁ Casson. Ἢ Κύπρος παρουσιάζει δύο συλλαβάρια, ἐν ἑκ τῆς Χαλκῆς ἐποχῆς, πιθανῶς Μινωικῆς ἢ Κρητομυκηναϊκῆς καταγωγῆς, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, καὶ ἕτερον συλλαβάριον Ἑλληνικῆς ἐποχῆς. Ἄλλ' ἐνῶ τοῦ πρώτου συλλαβαρίου τὰ σημεῖα ἠϋξήσεν ὁ Casson εἰς 76, μόνον 9 ἔξ αὐτῶν ταυτίζονται ἀσφαλῶς καὶ ἕτερα 9 πιθανῶς πρὸς τὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ. Ἐντεῦθεν καὶ μόνον δύναται τις νὰ κατανοήσῃ, πόσον ὀλισθηρὸν εἶναι τὸ ἔδαφος τῆς διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ συλλαβαρίου τῆς Κύπρου ἀναγνώσεως Μινωικῶν καὶ Μυκηναϊκῶν ἐπιγραφῶν².

Ἢ θεμελιώδης δυσκολία, ἣτις θὰ παρουσιασθῇ κατόπιν κάθε ἀποπείρας ἀναγνώσεως ἀγνώστου γραφῆς καὶ γλώσσης, εἶναι ἀκριβῶς ὁ

¹) Ὁρα Α. Evans, Scripta Minoa 1909, καὶ ὑπὸ τὸν 4ον τόμον τοῦ Palace of Minos σ. 666 ἔξ.—J. Sundwall, Altkretische Urkundenstudien, «Acta Acad. Aboensis Humaniora» X, 2 (1936) σ. 1-45. Ἐν σ. 3 σημ. 2 καὶ παρὰ Hrozny ἔ.ἀ. σ. 31, σχεδὸν πλήρης βιβλιογραφία τῶν πολυπληθῶν ἀποπειρῶν ἀναγνώσεως.

²) S. Casson, Ancient Cyprus, 1937, σ. 72-109 καὶ εἰδικώτερον The Cypriot Script of the Bronze Age, «Iraq» 6 (1939) σ. 39-44. Λί ταυτίσεις τῶν Κυπριακῶν πρὸς τὰ Κρητομυκηναϊκὰ γράμματα εἶναι συνήθως λίαν αὐθαίρετοι καὶ ἄρα καὶ ἡ φωνητικὴ ἀξία ἢ οὕτως ἐπιτυγχανομένη. Οὕτω ἀναγνώσεις ὡς *Tiuroja* (θεοῦ ροιά, Bossert), *Kumona Poseitavonosé* (Κυμὼ Ποσειδῶνος, Persson) ἢ *Cutemese vana Teinoe* (Κάδμος ἀναξθηβῶν, Persson) ἢ *Paida kukavone* (παῖδα, κυκεῶνα, Μυλωνᾶς) εἶναι «πολὺ ὠραῖαι ἢ ὥστε νὰ εἶναι ἀληθεῖς». Μία καὶ ἡ αὐτὴ λέξις (ἐπὶ τοῦ ψευδοστόμου ἀμφορέως Ἐλευσίνος) ὑπὸ τοῦ Μυλωνᾶ ἀναγινώσκειται «παῖδα», ὑπὸ τοῦ Sundwall ἀναγινώσκειται «Tarchun» καὶ ὑπὸ τοῦ Hrozny «Tajana». Τοῦτο δεικνύει ἀκριβῶς τὸ ἐπισφαλὲς τῶν λεξικῶν τούτων ἀναγνώσεων, ἔξ ὧν ἡ πρώτη εἶναι ἢ ἐπισφαλεστάτη, δεδομένου ὅτι ἡ λέξις ἀπαντᾷ τοῦλάχιστον πεντάκις ἐπὶ Κνωσιακῶν πινακίδων (Sundwall ἔ.ἀ. 38 εἰκ. 23,5), ὅπου εἶναι ὄλως ἀπίθανον νὰ προσδοκῶμεν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Ὁ Evans παρετήρησεν

ἔλεγχος τῶν ἀναγνώσεων, διότι ἔλλείπουν τὰ στοιχεῖα τῆς βασάνου. Διὰ τοῦτο ἐβράδυνον πολὺ νὰ τύχουν γενικῆς ἀναγνωρίσεως αἱ ἀναγνώσεις καὶ τῆς Αἰγυπτιακῆς καὶ τῆς σφηνοειδοῦς γραφῆς. Εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν εὕρισκόμεθα καὶ πρὸ τῆς παρούσης περιστάσεως, ἰδίως προκειμένου περὶ τόσον δεδοκιμασμένου λογίου οἷος ὁ Hrozný. Διὰ τοῦτο τὸ μόνον ὑπολειπόμενον εἶναι νὰ ἐρευνήσωμεν, ἂν ἡ μέθοδός του εἶναι ἀνεπίδεκτος ἀμφισβητήσεως καὶ ἂν αἱ ἐπιτευχθεῖσαι ἀναγνώσεις συμφωνοῦν πρὸς τὰς καθόλου γνώσεις ἡμῶν περὶ Κρητομυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Τὰ τῆς μεθόδου του ἐκθέτει ὁ ἴδιος ὁ Hrozný (σ. 3 ἔξ.). Πρόκειται περὶ «συνδυαστικῆς καὶ παραβαλλούσης» μεθόδου, ἣν, ὡς λέγει, ἐχρησιμοποίησε μετὰ ἐπιτυχίας εἰς τὴν χετταϊκὴν καὶ ἄλλας ἔτι γραφάς. Ἐν τούτοις ἡ μέθοδός του, ἣτις εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνδείκνυται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Ἀσίας, ἀμφιβάλλω ἂν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης. Οἱ Μικρασιατικοὶ πολιτισμοί, ἂν καὶ διαφόρων λαῶν καὶ ἐποχῶν, ἀποτελοῦν κατὰ τοῦτο κεκλεισμένην ἐνότητα, ὅτι ἀνάγονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον εἰς τὸν πολιτισμὸν τῶν Σουμερίων, ὡς βραδύτερον ὁ Εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς ἐθεμελιώθη ἐπὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ. Εἰς τὴν Κρήτην ὅμως τὰ πράγματα εἶναι διαφορετικά. Ἐδῶ ὁ πολιτισμὸς ἀναπτύσσεται αὐτοτελής, αἱ δὲ σχέσεις του πρὸς τοὺς περιβάλλοντας λαοὺς δὲν ἐπιδροῦν θεμελιωδῶς ἐπ' αὐτόν, ὡς ὁ Σουμερικὸς ἐπὶ τὸν Βαβυλωνιακὸν καὶ ἀμρότεροι ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους, τοὺς Χετταίους, τοὺς Μιτάννι, τοὺς Ἀμορραίους, τοὺς Χουρρίτας, ἢ ὡς ὁ Αἰγυπτιακὸς ἐπὶ τὸν Φοινικικὸν καὶ τὸν Νουβικὸν πολιτισμὸν. Φύλακά της εἶχεν ἡ Κρήτη τὸν «ἀπαίρονα πόντον», ὅστις ἐπέβαλλε τὴν αὐτοτελεῆ ἐξέλιξιν τοῦ πολιτισμοῦ της. Μὲ τὰ τότε ναυτικὰ μέσα τῆς Ἀνατολῆς οὐδεμία κατάκτησις ἢ ἀξιόλογος εἰσβολὴ εἰς τὴν Κρήτην ἦτο δυνατή. (Περὶ τούτου ὄρα καὶ κατωτέρω).

Ἀπομένει τὸ φυλετικὸν ζήτημα. Ὅτι οἱ προελληνικοὶ τῆς Ἑλλάδος κάτοικοι παρουσιάζουν φυλετικὴν συγγένειαν πρὸς τινὰς Μικρασιατικοὺς λαοὺς, εἶναι ἀναμφισβήτητον. Ἀλλὰ τὰ χρονικὰ καὶ πρὸ παντὸς τὰ τοπικὰ ὅρια τῆς συγγενείας ταύτης εἶναι εἰσέτι πεδίων ρευστῶν ἀναζητήσεων. Πάντως οἱ Ἀσσυροβαβυλώνιοι δὲν εἶχον συγγένειαν πρὸς τοὺς Προέλληνας, οὔτε καὶ οἱ Χετταῖοι, τοῦλάχιστον εἰς

ἐν παρόδῳ (Palace IV, 799 σημ. 3 καὶ εἰκ. 773), ὅτι οἱ ἀρεσκόμενοι εἰς τὰς ἀναγνώσεις Ἑλληνιστὶ βάσει τοῦ Κυπριακοῦ συλλαβαρίου θὰ ἠδύναντο νὰ ἀναγνώσουν Ρ ο Ι ο ἐπὶ Κνωσιακῆς ἐπιγραφῆς, ἣτις φέρει καὶ τὸ ἰδεόγραμμα τοῦ ἵππου. Ἐς παρατηρηθῇ ἐνταῦθα, ὡσαύτως ἐν παρόδῳ, ὅτι τὸ ἰδεόγραμμα τοῦ ἵππου ἐπὶ τῆς πινακίδος ἐκείνης στερεῖται χαίτης, ὡς εἰ πράγματι ἐπρόκειτο περὶ πώλου.

τὸν ὑπὸ τινῶν ὑποτιθέμενον βαθμὸν³. Μόνον δευτερεύοντες λαοὶ τῆς προσθίας (Δυτικῆς) Μ. Ἀσίας θεωροῦνται συγγενεῖς πρὸς τοὺς προέλληνας, βάσει ἐνδείξεων τῆς γλώσσης καὶ τῆς θρησκείας. Ἀλλὰ καὶ τὸ ὀλίγον τοῦτο, τὸ ὁποῖον γνωρίζομεν, ὀφείλεται εἰς παραβολὰς (ιδίως ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν) τῶν ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἀνασκαφικῶς γνωστῶν καταστάσεων προελληνικῶν μνημείων πρὸς ὅσα γνωρίζομεν περὶ πολὺ μεταγενεστέρων Μικρασιατικῶν λαῶν τῆς Κλασσικῆς ἐποχῆς. Ταῦτα φοβοῦμαι ὅτι εἶναι πολὺ ὀλίγα στοιχεῖα, ἵνα δικαιολογήσουν τὰς συνδυαστικὰς μεθόδους εἰς οἷαν καὶ ὅσῃν κλίμακα χρησιμοποιοεῖ ταύτας ὁ Hrozny.

Κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Κρητομυκηναϊκῆς γραφῆς προτιμᾷ ὁ Hrozny τὸ ἐκ τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος ὑλικόν, ἀρχίζων ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν Ἐλευσίνος, Θηβῶν, Τίρυνθος καὶ Πύλου διὰ νὰ καταλήξῃ εἶτα εἰς τὸ ἐκ Κρήτης ὑλικόν. Περιορίζεται εἰς τὸ γραμμικὸν σύστημα Β καὶ μόνον συμπτωματικῶς προστρέχει εἰς τὰ παλαιότερα. Προϋποθέτει, ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ γλῶσσα κρύπτεται ὑπὸ τὰ γραπτὰ μνημεῖα Κρήτης καὶ Ἑλλάδος, ἧτις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς προηγουμένας ἀποπείρας ἀναγνώσεως, οὐδαμοῦ ἐμφανίζεται Ἑλληνική. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο εἶμαι σύμφωνος. Ἡ τέχνη, ἡ θρησκεία, ἡ γραφή, παρὰ τὰς ὑπαρχούσας διαφορὰς μεταξὺ Κρήτης καὶ Ἑλλάδος, παρουσιάζονται εἰς μίαν ἐνότητα ἀνεξήγητον ἄνευ φυλετικῆς συγγενείας τῶν δύο περιοχῶν. Συνδυασμοὶ γραμμάτων, ἧτοι λέξεις ἀπαντῶσαι ἐπὶ τῶν πινακίδων τῆς Κνωσοῦ, ἀνευρίσκονται οἱ αὐτοὶ καὶ ἐν Ἑλλάδι. Τοῦτο παρατήρησε πρῶτος ὁ Evans εἰς τὰς ἐπιγραφὰς τῶν Θηβῶν, εἶτα παραδείγματα προσέθηκάν καὶ ὁ Sundwall καὶ ὁ Hrozny ἐπανειλημμένως ἐξ Ἐλευσίνος, Τίρυνθος καὶ Πύλου⁴. Τὰ ἀναφισβήτητα ταῦτα γεγονότα, πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐνταῦθα, ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν σήμερον γενικῶς παραδεκτὴν γνώμην, ὅτι οἱ πρῶτοι Ἕλληνες

³) Λί λίαν ἀσαφείς, κατ' ἐμὲ τοῦλάχιστον, ἔρευναι ἀπὸ ἐθνολογικῆς, ἀνθρωπολογικῆς, γλωσσικῆς πλευρᾶς καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τοῦ ἐσωτερικοῦ πνεύματος τῆς τέχνης ἐκτίθενται ὑπὸ τοῦ Matz εἰς τὸ βιβλίον του Die frühkretischen Siegel (1928) καὶ εἰς τὰς κατόπιν ἐργασίας του («Antike» 1935, 171 ἐξ., «Z. f. Ethnologie» 66, 1934, 424 ἐξ.), ὑπὸ τοῦ S. Fuchs, ἀκολουθοῦντος τὰ ἴχνη τοῦ Matz εἰς τὸ βιβλίον του Die Griechischen Fundgruppen (1937) καὶ ὑπὸ τοῦ συντηρητικωτέρου καὶ ἐν μέρει διαφωνοῦντος Schachermeyr εἰς τὰς ἐργασίας του Hethiter und Achaeer (1935), Zur Indogermanisierung Griechenlands, «Klio» 32, Zur Rasse und Kultur im Minoischen Kreta (= ταυτοχρόνως Wörter und Sachen 1939, 131 ἐξ., ἀπόσιτον εἰς ἐμὲ) καὶ Der Begriff des Arteigenen, «Klio» 32 (1940), 339 ἐξ.

⁴) Evans, Palace IV σ. XXII καὶ 737 ἐξ. Sundwall ἑ.ἀ. πολλαχοῦ καὶ σ. 38 εἰκ. 23,5. Hrozny ἑ.ἀ. πολλαχοῦ.

κατῆλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Μινυακῶν ἀγγελίων, κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς Β' χιλιετηρίδος. Τὰ περὶ ὧν πρόκειται μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος χρονολογοῦνται μετὰ τὸ 1400 π.Χ., αἱ δὲ πινακίδες τῆς Πύλου δυνατὸν νὰ ἀποδειχθοῦν κατερχόμεναι μέχρι τοῦ 1200. Ἄν λοιπὸν μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν ἐκυριάρχει ἀκόμη εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνακτόρων, τότε διερωτᾶται τις ποῦ πρέπει νὰ τοποθετήσωμεν χρονικῶς τὴν ἐπικράτησιν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν Ἑλλάδι.

Προτοῦ εἰσελθόμεν εἰς οὐσιαστικὰ προβλήματα, πρέπει νὰ προταχθοῦν ὀλίγαι λέξεις ὡς πρὸς τὴν μέθοδον, δι' ἧς ἐπιτυγχάνονται αἱ λεξικαὶ ἀναγνώσεις τοῦ Ηροζny. Οὗτος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς προκατόχους του τοὺς ἐφαρμόσαντας ἐνιαίαν μέθοδον, ἀκολουθεῖ ἐκλεκτικὸν σύστημα ὡς πρὸς τὴν φθογγικὴν ἐξιχνίασιν τῶν σημείων τῆς Κρητομυκηναϊκῆς γραφῆς. Δικαίως ἴσως ψέγει τὴν μέθοδον, καθ' ἣν τὸ Ἑλληνικῆς ἐποχῆς Κυπριακὸν συλλαβᾶριον καὶ μόνον δύναται νὰ παρίσχη τὴν κλεῖδα πρὸς ἀνάγνωσιν τῆς Κρητομυκηναϊκῆς γραφῆς. Παραδέχεται ὅμως καὶ οὗτος ὠρισμένα Κυπριακὰ γράμματα, βάσει δὲ ἀπωτέρας ἢ στενωτέρας ὁμοιότητος δανείζεται τὴν φθογγικὴν ἀξίαν καὶ πολλῶν ἄλλων γραφῶν, ἵνα ἀπαρτίσῃ τὴν πρώτην βάσιν τῶν λεξικῶν αὐτοῦ ἀναγνώσεων. Τοῦτο φυσικὸν εἶναι νὰ ἐμπνέῃ ζωηρὰς ἀνησυχίας ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τῆς μεθόδου, ὅταν μάλιστα χρησιμοποιοῦνται γραφαὶ μεταγενέστεραι, τελείως διαφόρου καταγωγῆς ἀποδειχθεῖσαι καὶ ἀνήκουσαι εἰς ἀνθρωπολογικῶς ξένους λαούς, ὡς λ.χ. ἡ Φοινικικὴ ἢ ἡ Σαββαϊκὴ γραφή. Οὕτω λ.χ. εἰς τὴν πρώτην ἐπιγραφὴν, ἧς ἐπιχειρεῖ τὴν ἀνάγνωσιν, ἐπὶ τοῦ ψευδοστόμου ἀμφορέως Ἐλευσῖνος (σ. 10 ἐξ.), ἔχουσιν 8 ἐν ὅλῳ γράμματα, ἀκολουθεῖ τὴν ἐξῆς μέθοδον :

Τὸ 1ον καὶ 3ον γράμμα ἀναγινώσκει ὡς ta καὶ na βάσει τοῦ Κυπριακοῦ συλλαβαρίου. Τὸ 2ον ἀναγινώσκει ὡς ja βάσει ἀορίστου ὁμοιότητος πρὸς ἐν Χετταϊκὸν ἱερογλυφικόν⁵. Τὸ τέταρτον σημεῖον εἶναι τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ πρῶτον (ta). Τὸ πέμπτον, ἔχον ὁμοιότητα πρὸς τὸ μεταγενέστερον Ἑλληνικὸν ψ ἀναγινώσκει ὡς ha, τῇ βοήθειᾳ Χετταϊκῶν καὶ Αἰγυπτιακῶν ἱερογλυφικῶν. Τὸ ἕκτον ἀναγινώσκει ὡς ba, βάσει ἀορίστου ὁμοιότητος πρὸς τὸ Αἰγυπτιακὸν σημεῖον τοῦ ποδὸς (= b). Τὸ ἑβδομὸν σημεῖον θεωρεῖ παραλλαγὴν τοῦ δευτέρου καὶ τὸ ἀναγινώσκει πάλιν ὡς ja. Τὸ ὄγδοον καὶ τελευταῖον θεωρεῖ ὡς ἰдео-

⁵) Εἶναι τὸ γράμμα ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σημαῖνον «ποιμνιον» κατὰ τὴν ὀξειαν παρατήρησιν τοῦ Evans, ἀναγινώσκειται ὑπὸ τοῦ Sundwall ἰδεογραφικῶς T a r c h u. Ὁ Evans παρατήρησεν ἤδη τὸ ἀνάλογον ἰδεόγραμμα τῶν Χετταίων, ὅπερ καὶ φωνητικῶς παραβάλλει πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν τράγος.

γραφικόν, ἔχον τὴν ἔννοιαν «ἀνάκτορον». Οὕτως ἀπαρτίζει τὴν ἀνάγνωσιν: *Tajana* — *Tahabaia* — «ἀνάκτορον» = Δῶρον τοῦ Θηβῶν ἀνακτόρου⁶.

Περαιτέρω (σ. 15) ἀναγινώσκει ἐν γράμμα ὡς τ τῆ βοηθεία ἀναλόγου Φοινικικοῦ σημείου, ἕτερον ὡς ι τῆ βοηθεία ἀναλόγου πρωτοϊνδικοῦ, δύο δὲ ἄλλα ὡς za καὶ a τῆ βοηθεία τῶν Φοινικικῶν 𐤆 καὶ 𐤀.

Ἐφ' ὅσον ἡ λεξικὴ ἀνάγνωσις μιᾶς γλώσσης ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν πάσης περαιτέρω ἐρεύνης, ὀφείλομεν κατ' ἀνάγκην νὰ εἴμεθα ἄκρως προσεκτικοὶ καὶ μόνον κατόπιν μεγάλου βαθμοῦ πιθανότητος νὰ χωρῶμεν περαιτέρω. Τὴν πιθανότητα ταύτην δὲν ἐξασφαλίζει ἡ ἐπιστροφὴ τευσις τῆς φωνητικῆς ἀξίας τῶν Κρητομυκηναϊκῶν γραμμάτων ἐκ τόσων μακρυνῶν καὶ διαφόρων περιοχῶν καὶ πολιτισμῶν. Μόνη ὁδὸς πρὸς πιθανοποίησιν τῶν ἐπιτευχθεισῶν ἀναγνώσεων ἀπομένει ἡ τυχὸν συμφωνία τούτων πρὸς ὅ,τι ἄλλως δυνάμεθα ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν νὰ συναγάγωμεν καὶ πρὸς ὅ,τι ἀρχαιολογικῶς γνωρίζομεν ἤδη περὶ Κρητομυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Ἰδωμεν κατὰ πόσον τοῦτο ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν ἀναγνώσεων τοῦ *Hrozny*.

Οὗτος (σ. 7) φρονεῖ ὅτι ὑπὸ τὰ γράμματα τῆς Προελληνικῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κρήτης κρύπτεται μία καὶ ἡ αὐτὴ γλῶσσα, ὅτι δὲ αὕτη εἶναι Ἰνδοευρωπαϊκῆς καταγωγῆς. Τὸ πρῶτον φαίνεται νὰ ἀληθεύῃ ἐγὼ τοῦλάχιστον συμμερίζομαι τὴν ἄποψιν ταύτην. Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον ὅμως ὑπάρχει ἰσχυρὰ ἀμφιβολία, παρ' ὅλας δὲ τὰς μέχρι τοῦδε ρευστὰς ἔτι θεωρίας περὶ πρωιμωτάτης καθόδου Ἰνδογερμανικοῦ αἵματος μέχρι καὶ τῆς Κρήτης, ἡ γνώμη ὅτι ὁ Μινωικὸς πολιτισμὸς εἰς ὅλας τὰς θεμελιώδεις ἐκδηλώσεις του παραμένει μὴ Ἰνδογερμανικὸς, εἶναι εἰσέτι ἡ κυριαρχοῦσα⁷.

Ὀλίγην σημασίαν ἀποδίδω εἰς τὸ γεγονός, ὅτι ὁ *Hrozny* ταυτίζει

⁶) Ὁ *Sundwall* εὗρισκει τὴν ὑποτιθεμένην λ. *Tajana* πεντάκις ἐπὶ Κνωσιακῶν ἐπιγραφῶν καὶ συμπεραίνει λογικῶς ὅτι πρόκειται περὶ ὀνόματος θεοῦ, ἔ.ἀ. 40-41 καὶ εἰκ. 23,5. Ἄς σημειωθῆ ἔν παρόδῳ, ὅτι θὰ ἤξιζε τὸν κόπον ἢ ὑπὸ εἰδικοῦ τινος ἐρευνα τῆς καταγωγῆς καὶ σημασίας τοῦ ὀνόματος Θῆβαι, τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες ἔδιδον οὐ μόνον εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Νέου Αἰγυπτιακοῦ Βασιλείου, ἧς τὸ πραγματικὸν Αἰγυπτιακὸν ὄνομα ἀγνοοῦμεν («*E t w a W e s e*» συμπεραίνεται παρὰ *E r m a n R a n k e*, «*Ägypten*» 26₂). Πρόκειται ἀρὰ γε περὶ μεταγγλωττίσεως Προελληνικοῦ (Μινωικοῦ;) μεσάζοντος ὀνόματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἐγράφετο διὰ δύο μόνον γραμμάτων (Θή-βη);

⁷) Ὅρα ἐπὶ παραδείγματι *F. Matz*, *Griechische Vorgeschichte* (*Das Neur Bild der Antike*), 28. Τὰ περὶ πρωίμου ἐξινδογερμανισμοῦ τῆς Ἑλλάδος γενικῶς ἐπραγματεύθη ὁ *Matz* εἰς τὸ ἔργον του *Die frühkretischen Siegel* (1928) καὶ εἰς μεταγενεστέρως μελέτας του ἐν «*Antike*» 1935, «*Zeitschr. f. Ethnologie*» 1934. Ἐπὶ τῶν ἰχνῶν του ἐβάδισεν ὁ *Fuchs*, «*Die grie-*

τοὺς προελληνικοὺς κατοίκους τῆς Κρήτης καὶ τὴν γλῶσσάν των πρὸς τοὺς Πελασγοὺς τοῦ γνωστοῦ χωρίου τῆς Ὀδυσσεΐας (τ 177). Τοῦτο προφανῶς προτιμᾷ ὁ συγγραφεὺς χάριν ἀπλότητος, ἵνα περιλάβῃ ὑπὸ ἑνιαῖον ὄνομα πάντας τοὺς προελληνικοὺς κατοίκους τῆς Ἑλλάδος καὶ τὴν γλῶσσάν των, οὓς θεωρεῖ ἑνιαῖον σύνολον (σ. 7). Ἐν τούτοις ἡ ἐπιστήμη παραδέχεται ὅτι οὐχὶ οἱ Πελασγοί, ἀλλ' οἱ Ἐτεόκρητες τοῦ ἀνωτέρω χωρίου τῆς Ὀδυσσεΐας εἶναι οἱ Μινωικοὶ Κρηῖτες. Διειτηρήθησαν μέχρι τῶν Κλασσικῶν χρόνων εἰς ἀπόκεντρα μέρη τῆς νήσου, εἰς δὲ τὴν περιοχὴν τῆς Πραισοῦ διειτηρήθη καὶ ἡ γλῶσσά των. Πᾶσα ἀπόπειρα εὐρυτέρας φθογγικῆς ἀναγνώσεως, ὡς εἶναι ἡ τοῦ Hrozný, πρέπει νὰ λαμβάνη ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ λείψανα ταῦτα, πρὸς τὴν φθογγικὴν τῶν ὁποίων μορφήν δεόν νὰ συμφωνῇ τὸ ἀποτέλεσμα. Τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ἐπέτυχεν ὁ Hrozný.

Περαιτέρω σημασίαν ἔχει τὸ γεγονός, ὅτι ὠρισμένας ὑποθέσεις μὴ εὐσταθοῦσας πλέον ἐκλαμβάνει ὁ Hg. ὡς αὐθεντικὰ ἱστορικὰ γεγονότα καὶ στηρίζει ἐπ' αὐτῶν ἐρμηνείας τῶν ἀναγνώσεών του. Οὕτω θεωρεῖ γεγονὸς (σ. 60 καὶ ἀλλαχοῦ), ὅτι ὁ Ὑκσὼς Φαραὼ Κυὰν κατέκτησε τὴν Κρήτην. Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι ἀστήρικτος, ἂν καὶ ὀφείλεται εἰς τὸν πολὺν Eduard Meyer. (Πρὸβλ. τοὺς δισταγμοὺς τοῦ Schachermeyr, *Hethiter und Achaeer* 15.). Μόνον λαὸς κατ' ἐξοχὴν ναυτικὸς ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ σοβαρῶς περὶ κατακτήσεως τῆς Κρήτης, οἱ δ' Αἰγύπτιοι οὐδέποτε ὑπῆρξαν ναυτικὸς λαός, πολλῶ ἦπτον ὑπὸ τοὺς Ὑκσῶς. Πέραν τῆς Συρίας, προσιτῆς ὅμως κυρίως διὰ ξηρᾶς, οὐδέποτε ἔφθασαν αἱ πολεμικαὶ διὰ θαλάσσης ἐπιχειρήσεις των, τοῦτο δὲ συνέβη ἐπὶ τοῦ μεγίστου τῶν δορικτητόρων τῆς Αἰγύπτου, τοῦ Φαραὼ Τουθμῶσιος τοῦ Γ'. Ἐπὶ Μερνεφθᾶ καὶ Ραμεσσῆ τοῦ Γ' οἱ Αἰγύπτιοι ἀπέκρουσαν ἀπλῶς τοὺς θαλασσίους ἐπιδρομεῖς. Μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ἀρχείου τῆς El Amarna οὐδεὶς πλέον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ἡ ἀνταλλαγὴ δώρων μεταξὺ βασιλέων ἦτο πράγμα σύνηθες καὶ δὲν εἶχε τὴν ἔννοιαν τῆς ὑποταγῆς. Ἐν πῶμα ἀλαβαστρίνης πυξίδος, ἣτις περιεῖχεν ἀρωματικόν τι προϊόν, δὲν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς τεκμήριον, ὅτι ἡ Κρήτη κατεκτήθη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων.

Ὅμοίως ἐκλαμβάνει ὁ Hrozný τοὺς Kefti ὡς Κρηῖτας καὶ τὰ Kartara-Karthôr-Keftiu ὡς συγγενῆ (σ. 20). Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο ἀρμόδιοι εἶναι φυσικὰ οἱ γλωσσολόγοι, ὅτι ὅμως οἱ λαοί,

chischen Fundgruppen, 1937. Ἐν μέρει διαφόρους καὶ συντηρητικωτέρας ἀπόψεις ἐξέθεθεν ὁ F. Schachermeyr, *Hethiter und Achaeer*, 1935 καὶ εἰς τὰς μελέτας του *Zur Indogermanisierung Griechenlands*, «Klio» 32, 235-288, *Der Begriff des Arteigenen* κλπ., ἔ.ἀ. 339-357. Πρὸβλ. τὸν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπολογικῆς πλευρᾶς τοῦ ζητήματος ἐν *Wörter und Sachen*, 1939, 131 ἔξ.

τούς οποίους οί Αἰγύπτιοι τῆς 18ης δυναστείας ὀνομάζουν *Kftj* δὲν δύνανται νὰ εἶναι γνήσιοι Κρητες, μοῦ φαίνεται ἀναμφισβήτητον μεθ' ὅσα ἔγραψαν καὶ ἄλλοι καὶ ὁ *Wainwright*⁸. Οἱ *Kefti* εἶναι κάτοικοι τῆς Συρίας, Μινωικῆς πιθανῶς καταγωγῆς, ὡς καὶ ἐγὼ ἐπανειλημμένως ὑπεστήριξα, αἱ δὲ ἀνακαλύψεις τοῦ *Ras Shamra* καὶ ἄλλων γειτονικῶν μερῶν στηρίζουν διαρκῶς καὶ περισσότερον τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Πρόκειται περὶ ἀποτελεσμάτων τῆς Διασπορᾶς, μετὰ τὴν μεγάλην ἔκρηξιν τοῦ ἠφαιστείου τῆς Θήρας, οὕτω δ' ἐρμηνεύεται τὸ μικρὸν ποσοστὸν Μινωικῆς καταγωγῆς δώρων, τὰ ὅποια εἰκονίζονται κομίζοντες⁹.

Ὅμοίως εἶναι ἀδύνατον νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ Σαργὼν τῆς Ἀγίδης ἔφθασεν ὡς κατακτητῆς μέχρις Ἑλλάδος καὶ Κρήτης, προῖγμα τὸ ὅποιον ὁ *Hrozny* ἐκλαμβάνει ὡς «*zweifellos*», ἵνα ἐρμηνεύσῃ ὠρισμένης τοπωνυμίας ἐν Κρήτη, «*Βαβυλωνιακῆς*» καταγωγῆς, προκυπτούσας ἐκ τῶν ἀναγνώσεών του. Γνωρίζομεν βεβαίως, ὅτι ὁ μέγας οὗτος κατακτητῆς διασχίσας τὴν Μ. Ἀσίαν ἔφθασε μέχρι τῆς Μεσογείου, τὴν ὁποίαν μάλιστα καὶ ὑπερέβη. Αἱ εἰδήσεις ὅμως αὗται δὲν εἶναι σύγχρονοι πρὸς τὸν Σαργὼν, ἀλλ' ἀνήκουν εἰς μεταγενεστέραν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἡ προσωπικότης του εἶχεν ἀρχίσει νὰ μυθοποιῆται. Ἐν πίσῃ δὲ περιπτώσει, ἐρμηνεύονται ὡς διείσδυσις μέχρι τῆς Κύπρου¹⁰. Διὰ νὰ προχωρήσῃ πραγματικῶς ὁ Σαργὼν ἐντὸς τῆς Μεσογείου ἐχρειάζετο, ὡς καὶ ὁ *Κυάν*, στόλον καὶ πραγματικούς ναυτικούς. Ταῦτα ὅμως δὲν δημιουργοῦνται ἐκ τοῦ προχείρου. Σήμερον περισσότερον παρὰ ποτὲ δυνάμεθα νὰ ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ἔχουν αἰωνίαν ἰσχὺν οἱ λόγοι τοῦ μεγάλου Περικλέους (Θουκ. 1, 142): «*τὸ δὲ ναυτικὸν τέχνης ἐστίν, ὥσπερ καὶ ἄλλο τι, καὶ οὐκ ἐνδέχεται, ὅταν τύχη, ἐκ παρέργου μελετᾶσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον μηδὲν ἐκείνῳ παρέργον ἄλλο γίγνεσθαι*».

Ὁ *Hrozny* θεωρεῖ ἔτι δυνατόν, ὅτι ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς «*χώρας τοῦ μολύβδου*» (*Ανακι*) δυνατόν νὰ κρύπτεται τὸ Λαύρειον. Ἀλλὰ μολύβδος ἐξορύσσεται καὶ εἰς τὴν Μ. Ἀσίαν, ἥδη δ' ὁ Ὅμηρος (B 857) γνωρίζει περιοχὴν τοῦ Πόντου, τὴν Ἀλύβην, «*ὅθεν ἀργύρου ἐστὶ γενέθλη*». Τοῦτο σχεδὸν μετὰ βεβαιότητος ὑποδηλοῖ καὶ τὴν πα-

⁸) «*Antiquity*», March. 1936, σ. 17.

⁹) *Marinatos*, Kreta und die hethitisch-kleinasiatische Welt im 2. Jahrtausend, II türkischer Geschichtskongress in Istanbul, 1937 σ. 9-10 τοῦ ἀνατύπου. Ὁ αὐτὸς ἐν «*Antiquity*» 1939. Πρὸβλ. σύνοψιν τῶν γεγονότων παρὰ *S. Casson*, Outstanding Needs in the Archaeology of the Eastern Mediterranean ἐν «*Annual Report of the Institute of Archaeology*», Univ. of London 1939, σ. 9 ἔξ.

¹⁰) *B. Meissner*, Babylonien und Assyrien 1, 25.

ράλληλον ἐκκαμίνευσιν μολύβδου, ἐντὸς τῶν μεταλλευμάτων τοῦ ὁποίου ἀπαντᾷ καὶ ὁ ἄργυρος (γαληνῖται). Θὰ ἦτο ἐνδιαφέρον, ἂν ἀπεδεικνύετο ὅτι τὸ Λαυρεῖον ἦτο ἡ πηγὴ τοῦ κατὰ τὴν Κρητομυκηναϊκὴν ἐποχὴν οὐχὶ ἐκτεταμένης χρήσεως, πάντως ὁμως γνωστοῦ, μολύβδου. Οὕτω θὰ ἠρμηνεύετο καὶ ἡ ὀνομαστὴ γειτονικὴ ἐγκατάστασις τοῦ Θορικοῦ, σπουδαίου κέντρου Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ Μυκηναϊκῶν μύθων, ὅστις ἄλλως ἔχει πολὺ πτωχὴν ἐνδοχώραν. Δυστυχῶς τὰ παλαιότατα ἴχνη ἐκμεταλλεύσεως τοῦ Λαυρείου ἀνάγονται μόλις εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν ἐποχὴν, ἐκτὸς ἐὰν ἐπιμελέστεραι ἔρευναι ἤθελον φέρει εἰς φῶς καὶ παλαιότερα ἴχνη¹¹.

Ἐν ἄλλο γεγονός, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ Hrozný ἐπανελημμένως στηρίζεται πρὸς ἐρμηνείαν τῶν ἀναγνώσεών του, εἶναι ἡ κατάκτησις τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῆς Κρήτης. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀναπόδεικτον καὶ ὑπ' οὐδενὸς πιστεύεται πλὴν τοῦ Evans, τοῦ καὶ δημιουργοῦ τῆς θεωρίας ταύτης. Οὕτω (ἐν σ. 111) πιστεύεται ὑπὸ τοῦ Hg. ὅτι ἡ Ἀργολὶς ἦτο ὑποτελής εἰς τὴν Κρήτην. Ἀλλαχοῦ (σ. 51) ὑποτίθενται «τοῦλάχιστον φιλικαὶ σχέσεις» μεταξὺ τῶν αὐλῶν Θηβῶν καὶ Κρήτης κατὰ τὸν 14^{ον} αἰῶνα, διότι ἐπὶ ἀμφορέως τῶν Θηβῶν ἀναγινώσκει ὁ Hg. τὴν λέξιν *Aabah(a)*, ἣν θεωρεῖ τίτλον τῶν βασιλέων τῆς Κνωσοῦ. Κατὰ τὸν 14^{ον} αἰῶνα ὁμως ἡ Κνωσὸς δὲν ὑπῆρχε πλέον ὡς μοναρχία, οὐδὲ γνωρίζομεν ἄλλο Κρητικὸν κέντρον ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἥτις ἦτο περίοδος παρακμῆς καὶ διαλύσεως ἐπὶ τῆς νήσου.

Εἰς τὰς ἀναγνώσεις τοῦ Hg. ἀπαντοῦν Βαβυλωνιακὰ ὀνόματα πραγμάτων, τόπων καὶ θεῶν εἰς μεγάλην ἀναλογίαν (σελ. 19 δάνειοι Βαβυλ. λέξεις, 23 τὸ ὄνομα τοῦ Σουμεροβαβυλωνιακοῦ σεληνιακοῦ θεοῦ Σιν-Ναννάρ ἐπὶ πινακίδος «ἀστρονομικοῦ» περιεχομένου, 31 τὰ περὶ Bît-Hilâni, ἥτοι τοῦ ἰδιογράμματος τῆς πύλης, κλπ.). Ἐν τούτοις οὔτε τῶν ἀνασκαφῶν τὰ εὐρήματα, οὔτε τῆς τέχνης ἢ ἐξέλιξις ἐμφανίζουν τηλικαύτην ἐπίδρασιν τῆς Βαβυλωνίας ἐπὶ τῆς Κρητομυκηναϊκῆς περιοχῆς. Πολλῶ μᾶλλον θὰ ἔπρεπε τότε νὰ προσδοκῶμεν Αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς ἀναγνώσεις. Ὁ Hg. εἶδομεν ὅτι καταφεύγει εἰς τὴν θεωρίαν τῆς κατακτήσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ Σαργῶν κατὰ τὸν 24^{ον} π.Χ. αἰῶνα καὶ μάλιστα καὶ ἔτι πρότερον ὑπὸ τῶν Σουμερίων. Τὴν Κρήτην θεωρεῖ ἐμπορικὴν ἀποικίαν τοῦ Σαργῶν, ἵνα ἐρμηνεύσῃ Βαβυλωνιακὰ τοπωνύμια, ἅτινα ἀνευρίσκει ἐπὶ τῆς νήσου. Οἱ συνδυασμοὶ εἶναι ὑπεράγαν τολμηροὶ καὶ οὐδαμόθεν ἄλλοθεν στηρίζονται.

Ταῦτα ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως. Εἰς λόγον ἐσωτερικοῦ περιεχομέ-

¹¹) Ὅρα κυρίως τὸ βιβλίον τοῦ Ardaillon, *Les mines de Laurion dans l' antiquité*.

νου τῶν ἀναγνώσεων τοῦ ΗΓ. ὑπάρχουν ὡσαύτως γεγονότα τινά, ἅτινα δικαιούμεθα νὰ προσδοκῶμεν. Οὕτω λ.χ. διαψεύδονται αἱ προσδοκίαι ἡμῶν εἰς τὸ ζήτημα τῶν τοπωνυμιῶν. Ὁ ΗΓ. πιστεύει, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς πλείστους καὶ τὸν Evans, ὅτι αἱ μεγάλαι καὶ πολλαὶ ἀπὸ τὰς μικρὰς πινακίδας τῆς Κνωσοῦ περιέχουν οὐχὶ ὀνόματα προσώπων, ἀλλὰ τοπωνυμίας. Φρονῶ ὅτι ἔχει δίκαιον, αὕτη εἶναι ἄλλως καὶ ἡ βαρύνουσα γνώμη τοῦ Sundwall. Τρέφω μάλιστα τὴν ἐλπίδα, ὅτι μία εὐτυχῆς σύμπτωσης θὰ ἠδύνατο ἐντεῦθεν νὰ μᾶς χαρίσῃ τὴν πρώτην ἀσφαλῆ ἀνάγνωσιν. Διὰ τοῦτο θὰ ἐκθέσω εἰς τὰς ἐπομένους ὀλίγας παραγράφους, τὰς κλειούσας τὴν παροῦσαν μελέτην, τὴν γνώμην μου ἐπὶ τῆς ἀκολουθητέας μεθόδου, δι' ἧς φρονῶ ὅτι θὰ εἶναι ἐνδεχομένως δυνατὸν νὰ ἀναγνωσθοῦν τὰ Κρητομυκηναϊκὰ γραπτὰ μνημεῖα.

Ἐὰν ἀφορμηθῶμεν ἀπὸ τῆς δυσμενεστερας ὑποθέσεως, ὅτι δῆλα δὴ πρόκειται περὶ ἀγνώστου γλώσσης γεγραμμένης εἰς ἄγνωστον γράφην, τότε ἡ λύσις τοῦ ζητήματος φαίνεται ἄπελπις. Χωρὶς νὰ στηριχθῆ τις κάπου δὲν δύναται νὰ ἐργασθῆ καὶ οὕτω θὰ ἦτο καταδικασμένος νὰ ἀφήσῃ τὸ πεδῖον δράσεως εἰς μόνους τοὺς ἐρασιτέχνους καὶ φαντασιοκόπους. Ἐκ τοῦ μηδενὸς μόνον μηδὲν δύναται νὰ προκύψῃ. Εὐτυχῶς ὑπάρχει μία λεπτὴ βᾶσις, πρὸς τὸ παρὸν τοῦλάχιστον, καὶ ἐπὶ ταύτης δικαιούμεθα νὰ στηριχθῶμεν. Ἡ βᾶσις δὲ αὕτη εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Κρητομυκηναϊκὸς πολιτισμὸς δέον νὰ θεωρηθῆ εἰς σημαντικὸν βαθμὸν περίοδος πρωτοϊστορικῆ, περὶ τῆς ὁποίας ἡ κλασσικὴ ἀρχαιότης μᾶς ἀφῆκεν ἀφθόνους μαρτυρίας. Οἱ Ἕλληνες ἐκκληρονόμησαν κανονικῶς ἐπὶ τῆς αὐτῆς γῆς τὸν Κρητομυκηναϊκὸν πολιτισμὸν, ἥδη δ' ἡ ἐπιστήμη ἀρχίζει νὰ διαβλέπῃ σαφῶς τὰ πολλαπλᾶ στοιχεῖα τῆς θρησκείας καὶ — τὸ σπουδαιότερον — τῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων, τὰ ὅποια ὀφείλονται εἰς τοὺς προκατόχους των. Ταῦτα, ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς νοητοῦ περιεχομένου τινῶν ἐκ τῶν Κρητομυκ. ἐπιγραφῶν, δύναται ἐνδεχομένως νὰ παράσχουν ἀσφαλεῖς ἢ τοῦλάχιστον πιθανὰς ἀναγνώσεις.

Προκειμένου περὶ τῶν τοπωνυμιῶν, γνωρίζομεν μέγα πλῆθος αὐτὸ μόνον ἐκ τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τινῶν πολυτίμων ἐπιγραφῶν καὶ ἐκ τῆς ἀθησαυρίστου μὲν, ἀλλὰ μέχρι σήμερον ζώσης παραδόσεως. Τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶναι ἐν ἐκ τῶν πλέον θαυμαστῶν καὶ χαρακτηριστικῶν φαινομένων τῆς Ἑλληνικῆς γῆς, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἐγένετο ἀκόμη ἡ συστηματικὴ μελέτη τοῦ ὕλικου. Ἐγὼ συνέλεξα ἐκ στόματος τοῦ λαοῦ τοπωνυμίας ὅπως Τάρμαρος (ἡ περιοχὴ τοῦ ἀνακτόρου Μαλίων, πρὸβλ. Τέρμερα, πόλιν τῆς Καρίας καὶ Τερμίλας, τὸ παλαιὸν ὄνομα τὸ ὅποιον ἔφερον οἱ Λύκιοι, κομίσαντες αὐτὸ καθ' Ἡρόδοτον ἐκ Κρήτης), Πανασός, ὄνομα χωρίου, Ζώμι(ν)θος καὶ Σάμιτος, ὀνόματα βου-

νῶν (πρβλ. Σάμινθον ὄρος πρὸς Δ. τῶν Μυκηνῶν)¹².

Ἐκ τῶν τοπωνυμίων τούτων τὰ ἔχοντα θεματικὴν κατάληξιν -σ καὶ -νθ κατέχουν τὴν πρώτην θέσιν, θεωροῦνται δὲ σχεδὸν ὁμοφῶνως προελληνικά. Ἐάν πράγματι εἰς τὰς ἑκατοντάδας περιπτώσεων τῶν Κρητικῶν ἐπιγραφῶν πρόκειται περὶ τοπωνυμίων, πρέπει νὰ παρουσιασθοῦν μερικὰ ἀνήκοντα εἰς τὰς ἀνωτέρω κατηγορίας, δικαιούμεθα μάλιστα νὰ προσδοκῶμεν λογικῇ πιθανότητι ὀνόματα γνωστὰ ἤδη. Ἐν τούτοις οὐδὲν τοιοῦτον προέκυψεν ἐκ τῶν ἀναγνώσεων τοῦ Hrozný. Μόνον εἰς μίαν περίπτωσιν, ἐπὶ πινακίδος ὅπου ἀνευρίσκει Ἀραβικὰ τοπωνύμια, ἀναγινώσκει τὴν λέξιν *Terium*, ἣν ταυτίζει πρὸς τὴν «περίφημον Τίρυνθα». Ἐδῶ ἀκριβῶς νομίζω, ὅτι ὑπάρχει καίριον σημεῖον δυσπιστίας, ὡς πρὸς τὰς ἀναγνώσεις τοῦ Hrozný. Οὗτος δίδει τὴν ἐρμηνείαν, ὅτι ἡ θεματικὴ κατάληξις -νθ «πιθανῶς δὲν ὑπῆρχεν ἀκόμη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς (15^{ος} αἰῶν π.Χ.), ἀλλὰ φαίνεται νὰ προσειέθη ὑστερότερον». Ἐν τούτοις αἱ τοπωνυμιαί τῆς κατηγορίας ταύτης θεωροῦνται ἀκριβῶς τὰ παλαιότατα ἱστορικῶς καὶ γλωσσολογικῶς αἰσθητὰ στοιχεῖα τῆς προελληνικῆς ἐποχῆς, ἀναγόμενα εἰς τὴν 3^{ην} χιλιετηρίδα. Ὑπὸ τινων μάλιστα θεωροῦνται Ἰνδοευρωπαϊκῆς ἤδη καταγωγῆς καὶ ἐσχετίσθησαν πρὸς πρωιμωτάτην ἐξάπλωσιν τῶν Λουβίων¹³. Ἐάν, ὡς ὁ Hg. πιστεύει, δὲν ὑπῆρχον ἀκόμη τὰ τοπωνύμια ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα, τότε διερωτᾶται τις πότε εἰσῆχθησαν εἰς τὴν χώραν, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης οὐδένα γνωρίζομεν μὴ ἑλληνικῆς καταγωγῆς εἰσβολέα εἰς τὴν Ἑλλάδα.¹⁴

Ὁ Hg. ταυτίζει πολλὰς ἄλλας γνωστὰς τοπωνυμίας ἐκ Κρήτης καὶ Ἑλλάδος (ἐνίοτε εἰς λίαν ἀπόμερα καὶ ἄρα ἀπίθανα σημεῖα) πρὸς τοὺς ἐκ τῶν ἀναγνώσεων τοῦ προκύπτοντας φωνητικούς συνδυασμούς. Πάντως μερικαὶ ταυτίσεις εἶναι ἱστορικῶς ἀδύνατοι. Τὸ *Hatahün* δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχη σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ Ἀραβικὸν Kandak-Χάνδαξ καὶ τὴν Ἑνετικὴν παραφθορὰν Kandia (σ. 116). Ἡ λ. Κάστρον εἶναι ἄγνωστος πρὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Παληόκαστρον σήμερον εἶναι συνηθεστάτη τοπωνυμία πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος. Τὸ Κρητικὸν Παλαίκαστρο (αὕτη εἶναι ἡ ἀληθὴς ἐκ-

¹²) Ὅρα τὴν μνημονευθεῖσαν μελέτην μου *Kreta und die Hethitisch-kleinasiatische Welt* κλπ. σ. 6-7. Ὡς πρὸς τοπωνύμια ἀναφερόμενα ἐπὶ ἐπιγραφῶν μνημονευουσῶν ὄρια γαιῶν πρβλ. λ.χ. S G D I 5075, (σύνορα Λατοῦς καὶ Ὀλοῦντος), F i c k , V. O. 30, 31 (Γόρτυς), 33 (Πραισός) κλπ.

¹³) Τοιοῦτος εἶναι ὁ G ö t z e. Ὅρα S c h a c h e r m e y r, *Hethiter und Achaeer* 10-11, μετὰ περαιτέρω βιβλιογραφίας.

¹⁴) Ὁραίους καὶ πείθοντας συνδυασμούς ὡς πρὸς τὴν κατάληξιν -νθ ὄρα S u n d w a l l ἔ.ἀ. 41-3.

φορά του) δὲν δύναται ἐπομένως νὰ προέρχεται ἐκ τοῦ «*unigemodellen*» *Balugasran* (σ. 26).

Θὰ ἐκέρδιζον εἰς πιθανότητα αἱ ἀναγνώσεις τοῦ ΗΓ., ἂν παρείχον ἀποτελέσματα προσαρμοζόμενα πρὸς ὅ,τι ἤδη γνωρίζομεν περὶ τοῦ περιεχομένου τῶν ἐπιγραφῶν. Ἐν ἓκ τῶν περιεργότερων τοιούτων γεγονότων εἶναι ἡ ὑπαρξὶς τῶν λεγομένων πινακίδων ἑκατοστιαίας ἀναλογίας, ἃς ὁ Sundwall, ἀπιθάνως κατ' ἐμέ, ἠρομήνευσε διὰ τῆς θεωρίας τῆς «ἐκατόμβης»¹⁵. Ἄλλαι ἀπαριθμοῦν ἀγέλας βοῶν, αἰγοπροβάτων καὶ χοίρων, ὅπου εἶναι φυσικὸν νὰ περιμένωμεν κύρια ὀνόματα βουκόλων καὶ συβοτῶν ὡς ὁ Μελάνθιος καὶ ὁ Εὔμαιος καὶ τοπωνυμίας ἐνθα ἐνέμοντο τὰ βασιλικὰ ταῦτα βουφόρβια καὶ αἰπόλια καὶ συβύσια, ὡς ἡ Κόρακος πέτρη εἰς τὴν Ὀδύσειαν. Ὁμοίως αἱ πινακίδες τῶν ἵππων, τῶν ἀρμάτων καὶ τῶν ὀπλοστασίων τοῦ ἀνακτόρου παρέχουν πλῆθος προσδοκιῶν εἰς τὰς ἐπιτευχθήσομενας ἀναγνώσεις, ὥστε νὰ θεωρήσωμεν ταύτας πιθανὰς λόγῳ βασίμου συμφωνίας πρὸς τὸ ἰδεογραφικῶς εἰκαζόμενον περιεχόμενον. Γνωρίζομεν ἐπὶ παραδείγματι, ὅτι ξένα προϊόντα ἢ πράγματα γενικῶς εἰσερχόμενα εἰς τινὰ πολιτισμὸν εἰσέρχονται συνήθως μετὰ τοῦ ξενικοῦ ὀνόματός των. Ὁ ἵππος καὶ τὸ ἄρμα εἰσήχθησαν βεβαίως ἔξωθεν. Πιστεύεται μάλιστα ὅτι εἰσήχθησαν πρότερον εἰς τὴν ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα καὶ εἶτα εἰς τὴν Κρήτην, ἂν καὶ δὲν θεωρῶ βέβαιον τὸ πρῶγμα¹⁶. Εἶναι λογικὸν νὰ προσδοκῶμεν, ὅτι ὁμοῦ μετὰ τοῦ πράγματος εἰσήχθη καὶ τὸ ὄνομα. Οὕτω συνέβη καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου ὅλαι αἱ σχετικαὶ λέξεις εἶναι ξενικῆς καταγωγῆς: *kuze(n)* ὁ ἡνίοχος, *ssm* ὁ ἵππος (βαβυλωνιστὶ *sisit*, χαναναϊστὶ *sius*), *merkobt* τὸ ἄρμα καὶ *ajolt* ἡ φορτηγὸς ἄμαξα (ἀμφότερα γνωστὰ ἐν Κρήτῃ¹⁷).

Εἰς τὴν παλαιότεραν κατηγορίαν Α τῆς γραμμικῆς γραφῆς ἔχομεν μερικὰς ἐπιγραφάς, εἰς τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων δύναται ὡσαύτως νὰ εἰσδύσῃ ἀμυδρὸν τὸ βλέμμα: Δύο εὐτελεῖς ἄωτοι κύαθοι, φέροντες ἐσωτερικῶς ἐπιγραφὰς διὰ μελάνης, εἶναι προφανῶς ἐξορκισμοὶ κατὰ

¹⁵) Sundwall ἔ.ἀ. 25 ἔξ. καὶ Evans, Palace IV, 691 ἔξ.

¹⁶) Τὸ ὅτι πρὸς τὸ παρὸν ἔχομεν ἀρχαιότερα μνημεῖα ἐν Ἑλλάδι (τὰς ἀναγλύφους στήλας τῶν Μυκηνῶν) εἰκονίζοντα τὸν ἵππον, πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἀσθενὲς *argumentum ex silentio* κατὰ τῆς Κρήτης. Ἦδη εἰς τὸ μέγαρον Σκλαβοκάμπου (οὗ ἡ δημοσίευσίς εἶναι ἔτοιμος καὶ θὰ ἐμφανισθῇ μόνις καταστῆ δυνατὸν νὰ ἐκδοθῶν τὰ περιοδικὰ μας) εὑρον ὠραῖον σήμαντρον τῆς πρώτης ΥΜ περιόδου εἰκονίζον λακτίζοντα ἵππον καὶ ἕτερον φέρον ἄρματηλάτην καὶ συνωρίδα, οὗ ἀντίτυπον ἀτελέστερον, ἐξεληθὸν ἐκ τοῦ αὐτοῦ δακτυλίου, ὑπάρχει ἐξ Ἀγίας Τριάδος (ἴσως ΜΜ 3-ΥΜ 1 ἐποχῆς). Ἀνά πᾶσαν στιγμὴν δυνατὸν νὰ εὑρεθῶν καὶ ἔτι παλαιότερα μνημεῖα.

¹⁷) E r m a n - R a n k e, Ägypten κλπ. σ. 583-4 καὶ 655.

τῶν κακῶν πνευμάτων, ἂν κρίνωμεν ἐξ ὁμοίων εὐρημάτων τῆς Ἀνατολῆς¹⁸. Ἐπὶ ἱερῶν σκευῶν καὶ ἰδίως τραπεζῶν προσφορῶν εἶναι λογικὸν νὰ περιμένωμεν τύπον προσευχῆς καὶ ἀφιέρωσιν ὀνομαστικῶς εἰς τινα θεότητα. Ὑπάρχουν λέξεις χαρακτηριστικῆς μορφῆς, διότι ἔχουν δύο ὁμοίας συλλαβάς, ὁρθῶς παραβληθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Evans πρὸς ψελλίζοντα ὀνόματα (Lallnamen) τῆς Ἀνατολῆς, ἐφ' ὧν ἐπέστησε τὴν προσοχὴν ὁ Kretschmer (*Papa, Dada* κλπ.). Ἐτι χαρακτηριστικώτερα εἶναι τετρασύλλαβα ὀνόματα, ἔχοντα ὁμοίας τὰς δύο μεσαιάς συλλαβάς¹⁹. Ἡ περίφημος τραπέζα προσφορῶν τοῦ Ψυχροῦ παρέχει ἓνα τοιοῦτον συνδυασμὸν (𐀓𐀙𐀙𐀛) ἐπαναλαμβανόμενον καὶ ἐπὶ ἄλλων μνημείων. Φυσικὸν εἶναι νὰ περιμένωμεν ὄνομα θεότητος. Γνωρίζομεν τοιοῦτον ὄνομα ἐκ τῆς μυθολογίας τῆς Κρήτης, σχετιζόμενον πολλαχῶς πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὸν Μίνωα: Ἀκακαλίς. Τοιαύτης φύσεως συνδυασμοὶ πιστεύω ὅτι θὰ ἠδύναντο ἐνδεχομένως νὰ ὀδηγήσουν ἐπὶ ἀσφαλοῦς βάσεως.

Γνωρίζομεν ἐκ τῆς τέχνης, ὅτι οἱ Κρηῖτες ὑπῆρξαν ὁ φιλανθέστερος λαὸς τῆς ἀρχαιότητος. Πολλὰ ὀνόματα ἀνθέων καὶ ἀρωματικῶν φυτῶν μὲ τὴν χαρακτηριστικὴν θεματικὴν κατάληξιν -νθ δικαίως θεωροῦνται προελληνικά. Κατ' ἀναλογίαν ἄλλων λαῶν καὶ πολιτισμῶν δικαιούμεθα νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι καὶ κύρια ὀνόματα ἐσχηματίζοντο ἐξ ὀνομάτων ἀνθέων. Πασίγνωστος εἶναι ὁ Ὑάκινθος, ἀλλὰ καὶ τὸ μνημονευθὲν ἤδη Ἀκακαλίς καὶ τὸ Ἐλένη εἶναι ὀνόματα φυτῶν. Ἡ τροφὸς τῆς Ἀριάδνης, ἣτις ἐλάτρευετο ἐν Νάξῳ ὡς θεότης²⁰, ἔκαλεῖτο Κορκύνη. Τοῦτο μᾶς ἐνθυμίζει τὸ ἀγαπητότατον εἰς τὴν τέχνην καὶ τὴν θρησκείαν ἱερὸν φυτὸν τοῦ κρόκου, συχνότατον καὶ ἐπὶ τῶν πινακίδων γραφῆς. Οἱ μεταγενέστεροι ἐγνώριζον πολλὰ περὶ τῆς ἱερότητός του καὶ τῆς σχέσεώς του πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀνατολῆς. Εἰς τὴν Βαβυλωνιακὴν ὁ κρόκος καλεῖται *kurkanu*, ἄρα Κορκύνη θὰ ἐσήμαινε Κρόκη. Κρόκων ἦτο κοινὸν ὄνομα, οὕτω δ' ἔκαλεῖτο καὶ ὁ σύζυγος τῆς Σαισάρας, θυγατρὸς τοῦ Κελεοῦ. Κρινὼ ἔκαλεῖτο μία τῶν συζύγων τοῦ Δαναοῦ. Ἰὼ ἡ κόρη τοῦ Ἰνάχου σχετίζεται κατὰ ταῦτα πρὸς τὸ ἴον, ὡς Μυρτὼ πρὸς τὸ μύρτον²¹.

¹⁸) Marinatos, «A. Anzeiger» 1929, 166-70. Πρβλ. Karg ἔ.ἀ. 1931, 301, παραδεχόμενον τὸ συμπέρασμα τοῦτο. Οἱ κύριοι Evans, Palace I 613 ἔξ. εἰκ. 450-452.

¹⁹) Πρβλ. Sundwall ἔ.ἀ. σ. 5-6 εἰκ. 1-2. Αἱ τῆς κατηγορίας Ψυχροῦ εἰκ. 1 ἀρ. 2-3, ἐνθα καὶ αἱ σχετικαὶ βιβλιογραφικαὶ παραπομπαί.

²⁰) Προφανῶς πρόκειται περὶ προελληνικῆς θεότητος ἀμαυρωθείσης καὶ ὑποβιβασθείσης ὕστερον, ὡς πολλάκις συνέβη: Πλουτ. Θησ. 20. Πρβλ. Nilsson, Minoan-Mycenaean Religion 453.

²¹) Ἰα ἐπὶ τοιχογραφίας: Palace II 464 εἰκ. 274.

Κατόπιν τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ Μινωικοῦ ἱεροῦ τοῦ Γάζι²³ γνωρίζομεν ὅτι ἡ Μινωικὴ Θεὰ ἐλατρεύετο καὶ ὡς θεὰ τῆς μήκωνος (συμβόλου εὐφορίας), παρατηροῦμεν δ' ὅτι ἀντιστοίχως καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ τὸ ἄνθος τοῦτο (Βαβυλ. *irru*) φύεται ἐκ τῶν ὤμων θεοτήτων τῆς βλαστήσεως²⁴. Ὄνομά τι ὡς Μηκῶνη (φερόμενον ὡς παλαιὸν ὄνομα τῆς Σικυῶνος) δικαιούμεθα νὰ θεωρῶμεν προελληνικόν. Ἡ τερέβινθος καλεῖται σήμερον ἐν Κρήτῃ τράμι(ν)θος (καὶ τραμιθιά), γνωρίζομεν δ' ὅτι οὗτος ἦτο ὁ ἀρχαῖος τύπος τῆς λέξεως ἐν Κύπρῳ²⁴, ἴσως μία ἐνδειξις χαρακτηριστικῆ. Ὁ περίφημος Κρητικὸς ἀλάδανος, οὕτω λεγόμενος καὶ συλλεγόμενος μέχρι τοῦ νῦν ἐν Κρήτῃ, εἶναι λέξις Βαβυλωνιακὴ (*ladanu*), διατηρουμένη ἔκπαλαι ἀμετάβλητος. Γνωρίζομεν ὅτι ἦτο λίαν ἐκτιμώμενον ἄρωμα, γνωρίζομεν δ' ὅτι ἐπὶ Τιγλάτ Πιλεσέρ τοῦ Δ' ἐκομίζετο ἐκ Δαμασκοῦ²⁵. Λογικὸν εἶναι, νὰ προσδοκῶμεν τὴν λέξιν καὶ ἐκ τῆς Μινωϊκῆς ἐποχῆς.

Δὲν ἀγνοῶ βεβαίως, ὅτι αἱ θεωρητικαὶ αὗται σκέψεις παρουσιάζουν δυσκολίας εἰς τὴν ἐφαρμογὴν των καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ εὐρίσκουν κἂν ἐφαρμογὴν ἐπὶ τῶν πλείστων περιπτώσεων. Πιστεύω ἐν τούτοις, ὅτι αὕτη εἶναι πρὸς τὸ παρὸν ἡ μόνη μέθοδος πρὸς διεΐσδυσιν εἰς τὰ μυστικὰ τῆς Μινωικῆς Σφιγγός. Αἱ ἐπὶ εὐρυτάτης βάσεως ὁμαδικαὶ ἀναγνώσεις ὁλοκλήρων κειμένων, ὡς ἐπιχειρεῖ ταύτας ὁ Ηροζνυ, εἶναι ὡς νὰ ἐπιζητῶμεν δι' ἑνὸς πλήγματος τοῦ πελέκεως νὰ καταρρίψωμεν ὁλόκληρον δένδρον. Βεβαίως δὲν ἀποκλείεται νὰ ἐπιτύχουν γίγαντες τοιοῦτο ἔργον καὶ εὐχομαι ὁ διαπρεπὴς λόγιος νὰ εὐρεθῇ μεταξὺ τούτων, χαρίζων εἰς ἡμᾶς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς Προελληνικῆς γραφῆς. Πρὸς τὸ παρὸν ἐν τούτοις οἱ συνδυασμοὶ του φαίνονται τόσον τολμηροί, ὥστε νὰ δικαιολογοῦνται μόνον ἀπὸ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ παρατήρησιν (σ. 4), ὅτι ὅπως δήποτε πρέπει νὰ ἐπιχειρηθῇ καὶ τῆς Κρητικῆς γραφῆς ἡ ἀνάγνωσις καὶ ὅτι προτιμότερα εἶναι μία κακὴ ἀνάγνωσις παρὰ καμμία.

ΣΠ. ΜΑΡΙΝΑΤΟΣ

²³) AE 1937, 278 ἐξ.

²⁴) Ὅρα λ. χ. Meissner, *Babyl. und Assyrien* I, 221.

²⁴) Fick, *Vorgr. Ortsnamen* 135.

²⁵) Meissner ἔ.ἀ. 243.